

Nr 388.

Av herr **Hammar skjöld**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 332, med förslag till lag om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 332, med förslag till lag om minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass samt under åberopande av här bilagda reservation av herr friherre Fleming m. fl. till försvarsrevisionens betänkande och förslag rörande minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass, får jag hemställa,

att riksdagen måtte för sin del antaga följande lydelse av lagens § 1:

§ 1.

Utan hinder av vad i § 27 mom. 1 och 2 värnpliktslagen stadgas rörande värnpliktigs utbildningstid må Konungen förordna, att utbildningstiden för vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, tilldelade rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och marinen, ävensom för värnpliktiga studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda av samma årsklass skall minskas genom de värnpliktigas hemförlovning under det antal dagar, som Konungen med hänsyn till ett tillfredsställande bedrivande av utbildningsarbetet och erforderlig vård av hästar och materiel i varje särskilt fall finner lämpligt.

Stockholm den 8 april 1920.

C. G. Hammar skjöld.

Bilaga.

Reservation av herrar friherre *Fleming*, *Widell*, *Hammar skjöld* och *Pettersson*, vilka anfört:

«Undertecknade hava icke kunnat ansluta sig till vad försvarsrevisionen anfört och hemställt om vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass — utom studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda — tilldelade rytteriet, artilleriet, ingenjör- och fälttelegraftrupperna, flottan och kustartilleriet.

Revisionen uttalar, att de efter världskrigets avslutande inträdda *utrikespolitiska förhållandena* icke synas vara av beskaffenhet att påkalla upprätthållande av någon högre grad av krigsberedskap och att följaktligen ur denna synpunkt hinder icke bör möta att vidtaga de inskränkningar i de värnpliktigas övningstid, som med hänsyn till andra omständigheter kunna finnas vara av behovet påkallade. Vi kunna icke dela dessa ljusa förhoppningar om det världspolitiska läget. Vid försvarsrevisionens tillsättande den 12 november 1919 yttrade hans excellens herr statsministern bland annat följande till statsrådsprotokollet: »Och visserligen har fredsuppgörelsen ännu icke kunnat utsträckas till de länder, som tillhört det ryska riket, utan denna del av Europa befinner sig alltjämt i ett förvirrat krigstillstånd, vars avveckling och resultat för närvarande icke kunna med visshet skönjas. Det är uppenbart, att denna förvirring i östra Europa ej kan undgå att inverka på vårt lands läge, så starkt som Sverige måste beröras av förhållandena på andra sidan Östersjön.» Sedan detta yttrades, hava upplysningar ingått, vilka synas giva vid handen, att man inom den ryska arméns organisation övergått från kollegial ledning till chefskommando och att det nya Ryssland i samband härmed är på väg att utveckla sig till en militärstat. I detta sammanhang torde det även vara skäl erinra om, att bland alla de gamla och de nybildade staterna vid Östersjön det endast är Sverige och Danmark, vilka erbjudas inträde uti nationernas förbund, vilket förhållande kan innebära viktiga konsekvenser för Sverige, vare sig det nu inträder uti nämnda förbund eller bestämmer sig för att tillsvidare stanna utom detsamma. Inskränkningar uti de värnpliktigas övningstid av den omfattning, revisionen föreslår, komma för övrigt, såsom vi i det följande få tillfälle att närmare utveckla, att minska vår *krigsberedskap* icke endast så tillvida att inom vissa försvarsgrenar ytterligare en årsklass värnpliktiga kommer att erhålla en bristfällig utbildning, utan även därigenom att den

fast anställda personalens utbildning och organisationens fasthet samtidigt gå tillbaka.

I sin skrivelse angående nedsättning av den första utbildningstiden för vissa kategorier av 1919 års värnpliktiga ger riksdagen uttryck åt den uppfattningen, att synnerligen starka skäl tala för att jämväl de värnpliktiga, som tilldelats specialvapnen — varunder i detta sammanhang också torde inbegripas marinen — ävensom studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda, komma i åtnjutande av en *avkortning av den för dem nu föreskrivna utbildningstiden*. Med hänsyn till riksdagens uttalade önskan och de värnpliktigas intressen förordar revisionen avkortning av första tjänstgöringen (tjänstgöringen i en följd) för vapenföra värnpliktiga av 1919 års klass, tilldelade rytteriet, artilleriet, ingenjör- och fälttelegraftrupperna, flottan och kustartilleriet med ett för varje trupp-slag bestämt dagantal. I fråga om rytteriet, fält- och positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna anser revisionen, att årskontingenten bör indelas i tvenne omgångar, vilka vardera hemförlovas under halva återstående övningstiden från lagens ikraftträdande — förslagsvis den 1 mars — till tjänstgöringsperiodens slut. Även vid flottan hemförlovas de värnpliktiga i tvenne omgångar, vilka dock båda äro i tjänstgöring under tvenne månader. Vad fästningsartilleriet, fästningsingenjörerna och kustartilleriet angår, bör motsvarande avkortning enligt revisionen göras i början eller slutet av den tjänstgöringstid, vilken bestämts för vardera av de båda grupper, i vilka de värnpliktiga med hänsyn till fästningarnas krigsberedskap i regel äro indelade vid dessa trupp-slag. *Vid rytteriet, fält- och positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegrafgrupperna skulle den föreslagna avkortningen sålunda komma att beröra hela återstående delen av första tjänstgöringen eller tjänstgöringen i en följd.* Revisionen förklarar visserligen, att den sökt tillse, att avkortningen icke göres större än att ett utbildningsresultat av visst militärt värde ändock kan påräknas. Påtagligt är emellertid, att *de värnpliktigas egen utbildning genom en dylik anordning kommer att försämrast i så hög grad, att de i flera fall sannolikt icke kunna fullgöra sina åligganden inom mobiliserad avdelning.* Särskilt måste detta bliva förhållandet vid rytteriet samt vid fält- och positionsartilleriet. För värnpliktiga, vilka inskrivits till vapentjänst, synes det för övrigt föga tilltalande att huvudsakligen få fullgöra sin tjänstgöring såsom handräckningsmanskap.

Den föreslagna avkortningen skulle även komma att *inverka störande på tjänsten inom truppförbanden synnerligast vid regementen med talrika vakanser bland det fast anställda manskapet.* Det kan till och med ifrågasättas, om det över huvud vore möjligt att ens nöjaktigt ordna den inre

tjänsten enligt revisionens förslag, därest en epidemi utbröte, exempelvis av den omfattning, som nu hemsöker Norrlands artilleriregemente, vid vilket redan under epidemiens fyra första dagar en fjärdedel av manskapsstyrkan insjuknade, samtidigt med att behovet av handräckningsmanskaper avsevärt ökades.

Såsom redan antytts, skulle även den fast anställda personalens utbildning och organisationens fasthet komma att gå tillbaka genom de av revisionen föreslagna åtgärderna. Våra här- och marinorganisationer äro till så väsentlig del byggda på den allmänna värnplikten, att *längden av de värnpliktigas tjänstgöring och sättet att anordna densamma måste på ett mycket kännbart sätt inverka på hela utbildningsarbetet vid truppförbanden*. Av de yttranden, vilka avgivits av de militära myndigheterna, framgår, i vilken utsträckning detta är fallet. Det lider icke heller något tvivel, att sådana rubbningar uti utbildningsarbetet, som anbefallts under det senaste utbildningsåret och som nu föreslås för innevarande utbildningsår, *inverka menligt på organisationen i dess helhet i sådan grad, att truppförbandens stridsduglighet, särskilt omedelbart efter mobilisering, därav måste bliva lidande*. I detta sammanhang ifrågasättes av revisionen icke någon ändring av vår försvarsorganisation. Under sådana förhållanden bör denna organisation fortfarande vidmakthållas, så att den fyller *den första fordran, som måste uppställas på varje försvarsorganisation, nämligen att densamma vid mobilisering utan dröjsmål kan uppsätta stridsdugliga lant- och sjöstridskrafter till bestämd styrka*. Såsom förut antytts, äro de utrikespolitiska förhållandena icke sådana, att de berättiga till en omedelbar nedskrivning av vårt försvar, och för övrigt *utgör vidmakthållandet av vår nuvarande försvarsorganisation, intill dess beslut om en förändrad organisation fattats, en viktig betingelse för ett hastigt genomförande av den nya organisationen*.

En avkortning i tjänstgöringstiden för de värnpliktiga skulle nu icke vara ägnad att uppväcka fullt så stora betänkligheter, därest vi vid truppförbanden förfogade över en talrik *fast anställd stamstyrka* såsom förhållandet var enligt 1892 års härordning liksom även i viss mån under övergången till 1901 års härordning. Så är emellertid icke fallet med våra nuvarande här- och marinordningar. Dessa måste nämligen i huvudsak anses byggda på allmän värnplikt, även om vid de truppslag, vilka här avhandlas, d. v. s. vid rytteriet, artilleriet och ingenjörtrupperna, i staterna upptages ett något större antal fast anställda meniga än som skulle erfordras enbart för underbefälskårens rekrytering. Möjligheten att, såsom här ifrågasättes, medgiva en *tillfällig* inskränkning i tjänstgöringstiden för det värnpliktiga manskapet måste därför i hög grad vara

beroende av, i vilken mån det lyckas att hålla den fast anställda manskapsstyrkan fulltalig. En undersökning truppförband efter truppförband kan därför också komma att giva vid handen, att större avkortning utan men för tjänsten kan beredas de värnpliktiga vid ett regemente med fulltalig, fast anställd manskapsstyrka än som är tillrådligt vid ett annat regemente med talrika vakanser. I detta sammanhang torde böra erinras därom, att *de föreslagna inskränkningarna uti de värnpliktigas tjänstgöring kunna komma att försvåra volontärrekryteringen*, emedan det genom desamma sannolikt blir omöjligt att meddela volontärerna den utbildning; som ställts i utsikt. Inom försvarsrevisionen har framhållits, att redan den förändrade anordningen av utbildningen för 1918 års klass visat sig medföra bestämda olägenheter av detta slag.

För att minska *antalet stamhästar* vid kavalleriet under den närmaste tiden föreslår revisionen bland annat, att den kassation av stamhästar, som enligt gällande bestämmelser skall äga rum under hösten innevarande år, verkställs snarast möjligt nu på våren samt kommer att omfatta i stället för för närvarande fastställda 9 procent av stamhästantalet det dubbla eller 18 procent. Även vid fält- och positionsartilleriet förordar revisionen en kassation instundande vår, dock endast av 9 procent. Den årliga kassationen av stamhästar uppgår för närvarande till 9 procent och är i huvudsak förlagd till tiden närmast efter regementsövningarna, d. v. s. till hösten. Höstkassationen omfattar emellertid icke fullt 9 procent av hästantalet, emedan under årets lopp ett antal hästar störtar eller kasseras för svårare fel. Mot att i övrigt förlägga kassationen till våren i stället för till hösten kan anföras, att det i många fall är först genom de ansträngande truppövningarna under sommaren och hösten, som utslag vinnes om vilka hästar, som företrädesvis böra kasseras. Det är sålunda mindre lämpligt att redan nu verkställa innevarande års kassation; än mera måste detta bliva fallet beträffande 1921 års kassation. Den föreslagna åtgärden skulle därför med all sannolikhet komma att leda till en försämring av hästbeståndet.

Beträffande utbildning vid *fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna och kustartilleriet* måste hänsyn tagas till *fästningarnas behov av säkerhetsbesättningar*. Revisionen förklarar, att den fattat begreppet säkerhetsbesättning i den bemärkelsen, att en fästning icke under någon del av året bör vara i avsaknad av en för den nödvändiga bevakningen erforderlig truppstyrka. I sammanhang med frågan om värnpliktstjänstgöringen vid fästningsartilleriet framhåller revisionen emellertid, att man för närvarande torde böra begränsa sig till att sörja för att fästningarna icke

under någon del av året äro helt och hållet i avsaknad av vapenföra värnpliktiga, vilket måste anses innebära en modifikation av det först nämnda yttrandet, då den fåtaliga, fast anställda manskapsstyrkan icke ensam kan bestrida bevakningen, åtminstone icke under någon avsevärd tid. I överensstämmelse härmed har revisionen kommit till det resultatet, att de till höstgruppen hörande värnpliktiga av 1919 års klass böra hemförlovas den 11 juni eller samma dag, som de till vårgruppen hörande värnpliktiga av 1920 års klass beräknas komma att inrycka till tjänstgöring. Det är emellertid uppenbart, att värnpliktiga icke omedelbart efter inryckningen till första tjänstgöringen äro skickade för bevakningen av en fästnings fästen och batterier, liksom att *detta sätt att sörja för säkerhetsbesättningen inom en fästning icke är tillfredsställande.*

Sistnämnda omdöme kan även anses gälla om det sätt, på vilket revisionen tillgodoser behovet av bemanning för den del av flottans fartyg, vilka sommartid böra kunna rustas.

Undertecknade hava under revisionens arbeten kommit till den uppfattning, att en avkortning av tjänstgöringen för värnpliktiga av 1919 års klass, tillhörande här åsyftade truppslag och tjänster, i vissa fall kan äga rum och vilja med hänsyn till riksdagens uttalade önskan och föreliggande förhållanden icke heller mötsätta oss en dylik åtgärd. Vi anse emellertid, att avkortningen icke bör erhålla den omfattning eller utföras på det sätt, försvarsrevisionen förordat. Vi anse nämligen, att *avkortningen icke bör göras större än som är förenligt med hänsyn till såväl den fast anställda personalens som de värnpliktigas utbildning samt till häst- och materielvården vid de särskilda truppförbanden.* Såsom redan antytts äro förhållandena vid truppförbanden så växlande, att fullt enhetliga bestämmelser för hemförlovsningen svårligen kunna utarbetas. Bättre torde också vara att överlämna åt Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall träffa avgörandet med beaktande av ovan framhållna synpunkter.

Vad revisionen anfört angående *icke vapenföra* samt angående *studerter och med dem i värnpliktshänseende likställda* föranleder icke något särskilt yttrande från vår sida.

I överensstämmelse med vad vi sålunda anfört, anse vi, att § 1 i revisionens lagförslag bör erhålla följande lydelse:

Utan hinder av — — — — — dagar, som Konungen med hänsyn till ett tillfredsställande bedrivande av utbildningsarbetet och erforderlig vård av hästar och materiel i varje särskilt fall finner lämpligt.»